

MAPOVÁNÍ PROGRAMŮ

Úvod

Výstupy na základě mapování jednotlivých programů jsou rozděleny do tří úrovní. První část tvoří programy na úrovni jednotlivých zemí v Evropě a v Kanadě. Druhou část pak programy na úrovni celé Evropské unie a jako třetí programy vytvořené v rámci Národních plánů obnovy. Všechny odkazují k tématům, která jsou společná celému globálnímu severu.

Národní úroveň

Na následujících stránkách jsou zachycena témata, která byla součástí mapovaných programů podpory v jednotlivých zemích. Detailní rešerše k jednotlivým programům jsou součástí Přílohy 1.

Stabilizace odvětví po Covidu-19

Stabilizovat a nastartovat kulturní a kreativní sektor (dále jen KKO) po pandemii bylo náplní celé řady národních programů v období od roku 2022. Obecně byla hlavním účelem udržitelnost kariéry pracovníků v KKO, kteří především v technických profesích během pandemie začaly odvětví opouštět.

Jedním z vybraných příkladů je dočasný program [Kanadský fond pro odolnost pracovníků v oblasti scénických umění](#) (Canada Performing Arts Workers Resilience Fund CPAWRF 2022-23), jehož hlavním cílem bylo udržet kanadské kvalifikované pracovníky v KKO. Cílem bylo zlepšit ekonomickou, kariéru a osobní situaci nezávislých a samostatně výdělečně činných pracovníků v odvětví scénických umění. Program poskytoval jednak přímou finanční pomoc jednotlivcům, stejně jako odborné poradenství nebo školení za účelem zvyšování profesní odolnosti v odvětví.

Spravedlivé a efektivní odměňování a financování tvůrčích profesí

Stejně tak i férovost při odměňování tvůrčích profesí byla tématem již před rokem 2020. V důsledku dopadů spojených s pandemií na pracovníky v KKO se odměňování znovu dostalo do priorit strategických dokumentů, ale i jednotlivých dotačních programů. Výzvy byly vytvářeny většinou participativním způsobem, za spolupráce KKO a velmi často se jedná o pilotní programy, které mají přinést zmapování skutečných potřeb a nastavit podmínky pro budoucí stabilní podporu.

Nejvíce citovaným programem v této souvislosti je irský pilotní [program základního příjmu pro umění](#), který je realizován po dobu tří let (2022-2025) a je otevřen pro způsobilé umělce a pracovníky v tvůrčím uměleckém odvětví. Hlavním cílem režimu je řešit nestabilitu výdělků, která může být spojena s přerušovanou, periodickou a často projektovou povahou práce v umění. Zajímavým je princip výběru uchazečů. Jakmile žadatel splní kritéria způsobilosti, je zařazen do procesu anonymního náhodného výběru, který určí konečné účastníky pilotního programu. Každý z nich pak po období 3 let obdrží 325 EUR týdně.

Součástí pilotního programu je rovněž realizace výzkumu dopadu poskytování jistoty základního příjmu na tvůrčí praxi umělců a dalších tvůrčích pracovníků v oblasti umění.

Ministerstvo kultury Estonska podobně vyhlásilo [pilotní výběrové řízení](#), jehož cílem je prozkoumat praxi vyplácení odměn za tvůrčí práci a zjistit účinky nástrojů pro vyplácení těchto odměn. Analýza vyplácení tvůrčích stipendií umělcům a spisovatelům by měla vyhodnotit zásady financování tvůrčí činnosti v budoucnu. Zkoumány jsou dopady nástroje

odměňování umělců a spisovatelů v letech 2015-2021, možnosti rozšíření počtu příjemců v letech 2023-2030 a zapojení dalších oborů. Studie se zaměří na tvůrčí obory ve správní oblasti ministerstva: architekturu, design, scénická umění, film, hudbu, literaturu a výtvarné umění.

V této souvislosti by měla přijít rovněž polická doporučení a legislativní změny. Ministerstvo například oznámilo záměr novelizovat zákon o tvůrčích osobách a uměleckých sdruženích s cílem zjistit nedostatky v příslušném odměňování a popsat možný zásah na úrovni tvorby politiky prostřednictvím dodatečné podpory nebo jiných opatření.

Mezi tradiční nástroje podpory spravedlivého financování patří proces Wales Arts International, který je označován jako [The Investment Review/ Přezkoumání investic](#). Při něm se Rada pro umění zpravidla každých pět let dívá na to, jak rozděluje finanční prostředky klíčovými organizacím v KKO. Poslední přezkum se uskutečnil v roce 2015 a současný v roce 2022. Přezkum byl původně plánován na rok 2020, ale byl odložen kvůli pandemii. Rada pro umění proto zahájila přezkum až v roce 2021 a vedla v této souvislosti veřejné konzultace s cílem pozměnit proces podávání žádostí o granty od roku 2023.

Navržený nový model počítá se zjednodušením procesu podávání žádostí a odklonem od financování "portfolia" organizací směrem ke směsici víceletých dohod o financování projektů. Namísto tradiční pětileté dohody o financování se počítá s tříletým financováním, s možností dalších tří let na základě výkonnosti.

Zvyšování dostupnosti a přístupnosti umění

Zlepšení situace kulturních organizací nejen ve velkých aglomeracích, ale i v regionech s nízkou úrovní kulturní infrastruktury a tím zlepšit dostupnost umění pro širokou veřejnost. To jsou další témata, která řeší donátoři ve svých finančních programech.

Například Arts Council England navýšil zásadním způsobem své investice do financování kulturních organizací v rámci programu [Levelling up for Culture Places/ Zvyšování úrovně kulturních center](#) na léta 2023-26. Rada pro umění tímto krokem navýšila investice o 95 %, přičemž 78 určených měst a obcí obdrží v příštích třech letech 43,5 milionu liber ročně. O 20 % se zvýší rovněž podpora organizací, které se zabývají tvůrčími a kulturními aktivitami pro děti a mládež.

Celkově se bude investovat do velmi pestré směsice organizací – od zavedených ikon jako je Royal Opera House a Royal Shakespeare Company, přes nové subjekty jako je National Football Museum v Manchesteru, až po inovativní projekty jako jsou [Ballet Black](#), [Open Sky Theatre](#), [Touretteshero](#) nebo [Stanley Arts](#).

Navýšení investic se uskutečnilo na základě realizovaných rozhovorů a průzkumů veřejného mínění v uplynulých pěti letech, ve kterých se opakovalo: „že lidé chtějí a potřebují snadný přístup ke smysluplným a působivým kulturním akcím a tvůrčím činnostem v místech, kde žijí.“ Nové investice tak mají zajistit, aby se co nejvíce lidí v Anglii – bez ohledu na to, odkud pocházejí nebo v jaké situaci žijí – mohlo dostat k tomu nejlepšímu z umění a kultury přímo na hlavních ulicích a v komunitních prostorách svých vesnic, měst a obcí.

Jiným příkladem je strategická [podpora řídce osídlených oblastí ve Finsku](#). Arts Promotion Center Finsko ve svém programu z roku 2022 podporuje kromě uměleckých projektů a

zaměstnávání umělců širokou škálou kulturního obsahu. Projekty se týkají kulturního cestovního ruchu nebo nehmotného kulturního dědictví. Celkovým cílem je, aby se díky grantům zvýšila kulturní aktivita regionů. Dotace jsou určeny registrovaným společenstvím, jako jsou obce, nadace, spolky, družstva a společnosti v řídce osídlených oblastech (dané zákonnou definicí).

Podpora inovativních přístupů v umělecké praxi

Mapované programy podpory zahrnují inovativní přístupy, které zavádějí nové principy do celého hodnotového řetězce v umění - ať už je to udržitelnost nebo inkluze. Příkladem konkrétního programu je v tomto ohledu [podpora inkluzivní umělecké praxe](#) donátora Kulturstiftung des Bundes/ Spolková kulturní nadace v SRN. Cílem programu je zlepšit pracovní situaci umělců se zdravotním postižením.

Podmínkou je, že kulturní instituce mají být podporovány a má jim být umožněno pracovat inkluzivně a zaměstnávat umělecké pracovníky se zdravotním postižením. To má doprovázet nezbytnou změnu v kulturních institucích, z níž budou mít prospěch všichni umělci. Ve společnosti, která se vyznačuje rozmanitostí, podporuje inkluzivní kultura orientaci na schopnosti a potřeby různých lidí a umožňuje nové pohledy na uměleckou praxi a spolupráci. Podněcuje proces, který je v konečném důsledku prospěšný pro všechny.

Cílem programu je umožnit umělecké inovace a kompenzovat stávající znevýhodnění osob se zdravotním postižením. Skládá se ze tří modulů, z nichž každý je zaměřen na různé skupiny a odvětví inkluzivní kulturní scény v Německu: mentoringový program pro vedoucí pracovníky se zdravotním postižením, síť pro scénická umění a poradenské služby poskytované celostátním poradním týmem pro kulturu a inkluzi, který bude mimo jiné rozvíjet program veřejné akademie pro kulturní aktéry a hodnotit a šířit výsledky programu.

Nabídky individuální podpory jsou určeny stejně lidem s tělesným, mentálním i kognitivním postižením. Rozhodujícím faktorem je sebeurčení osoby. Program pro inkluzivní uměleckou praxi bude trvat čtyři roky (2022-2025) a je financován Spolkovou kulturní nadací částkou 3,9 milionu eur.

Posílení internacionalizace

Období po pandemii je charakteristické rovněž posílením podpory internacionalizace, mezinárodní spolupráce a exportu a hledáním nových udržitelných modelů. [Program uměleckého rozvoje](#), který byl vyhlášen Arts Council Malta, se skládá ze čtyř specifických programů, jež mají umožnit posílení rozvoje uměleckých talentů a komunit pro místní i mezinárodní platformy.

Program zahrnuje kromě tradiční podpory mezinárodních projektů, rovněž výzkum a rozvoj projektů zaměřených na tvůrčí rizika a aktivní zapojení komunit, stejně jako podporu rozvoje

ambiciózních audiovizuálních programů zaměřených na kvalitu s potenciálem mezinárodní distribuce. Cílem je v tomto ohledu motivovat a posílit kvalitní umělecké a kulturní televizní programy na soukromých vysílacích stanicích na Maltě.

Další z podporovatelů Basilicata Creativa (Matera, Itálie) se rovněž soustředí na internacionalizaci v KKO, kterou ale provazuje s podporou dalších aktivit jako koordinátor [Konsorcia/klastru CREA-Thriv-EU](#) (Euroclusters for Thriving Creative and Cultural Industries). Poskytuje tzv. kaskádové granty pro malé a střední podniky (SME). Projekty malých a středních podniků v KKO musí řešit některou z následujících výzev:

- diverzifikace produktů/služeb/obsahu založených na digitálních technologiích, zejména v oblasti kulturního dědictví, archivů a knihoven;
- podpora ekologického přechodu audiovizuálního a multimediálního odvětví a scénických umění;
- překonání rozdílů v dovednostech pracovníků v kulturních a tvůrčích odvětvích a podpora většího zapojení žen;
- zvyšování obchodních příležitostí prostřednictvím internacionalizace a synergií podél hodnotových řetězců a napříč nimi.

Posílení konkrétního druhu umění prostřednictvím strategických dokumentů vzniklých participativním přístupem

Veřejné konzultace a další participační nástroje jsou naprostou samozřejmostí v postcovidové době nejen u přípravy dotačních programů, ale i u strategických dokumentů a doporučení. Přerušování aktivit umělecké praxe během pandemie naučilo KKO větší interakci a vymáhání si pozornosti aktérů veřejné sféry při přípravě důležitých rozhodnutí. Participace je užitečným nástrojem jen tehdy, pokud jsou aktivní obě strany a pokud v tomto případě KKO dokáže definovat svoje potřeby.

Nová strategie Arts Council Ireland v oblasti tance - [Advancing Dance 2022-2025](#) vznikala za široké diskuse celého sektoru. Má za cíl zvýšit kapacitu tanečního sektoru v Irsku prostřednictvím konkrétních opatření a investic. Realizace této politiky by měla vést k rozšíření příležitostí jak pro taneční umělce, tak pro jeho publikum.

V rámci strategie bude pilotován nový program (Advanced Dance Training), který by měl odstranit finanční překážky bránící přístupu mladých lidí k předprofesionálnímu vzdělávání na vysoké úrovni v celé zemi. Rovněž bude realizován výzkum a následný vývoj, který by měl vést k vytvoření celostátní taneční skupiny s mezinárodním dosahem.

Podkladem pro vznik této strategie byl široký konzultační přístup, který mapoval potřeby stávajícího tanečního sektoru i širšího odvětví, včetně analýzy taneční politiky na mezinárodní úrovni. Zahrnoval fokusní skupiny a rozhovory s klíčovými osobami napříč odvětvím, které reprezentovaly široký průřez praxí a rovněž rozsáhlý průzkum a srovnávací analýzu dat činností a strategií Rad pro umění v mezinárodním kontextu.

Evropská úroveň

Celoevropská úroveň podpory kultury je shrnuta na následujících stránkách s důrazem na nová témata ve výzvách Programu Evropské unie Kreativní Evropa. Detailní rešerše jednotlivých výzev jsou součástí Přílohy 1.

Kreativní Evropa je program Evropské unie na podporu kulturních a kreativních odvětví (KKO) (scénická umění, výtvarné umění, literatura, hudba, film, televize, herní průmysl, kulturní dědictví ad.). Program každý rok nabízí více než dvacítku výzev pro financování kulturních a kreativních projektů. Každá grantová výzva má své specifické cíle a priority.

Program je realizován na základě Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) . Výzvy jsou rovněž v souladu s cíli Nové evropské agendy pro kulturu z roku 2018 a Pracovního plánu pro kulturu. Některé výzvy ovlivňují i iniciativy Evropského parlamentu.

Pracovní plán pro kulturu na období 2023–2026 přijala Usnesením Rada ministrů kultury EU 29. listopadu 2022. Plán stanovuje priority pro řešení hlavních výzev, kterým KKO čelí, a odpovídající opatření k jejich řešení. Jeho provádění zahrnuje úzkou spolupráci mezi členskými státy, Komisí a předsednictvím Rady.

Čtyři priority Pracovního plánu jsou:

- umělci a pracovníci v kultuře: posílení postavení kulturních a kreativních odvětví,
- kultura pro lidi: posílení účasti na kulturním životě a úlohy kultury ve společnosti,
- kultura pro planetu: plné využití potenciálu kultury,
- kultura pro partnerství společné tvorby: posílení kulturního rozměru vnějších vztahů EU.

V souvislosti s prioritními oblastmi Usnesení stanovuje plán 21 činností, které se týkají konkrétních otázek, jakými jsou např.:

- pracovní podmínky umělců,
- úloha kultury pro zdraví a well-being,
- přístup ke kultuře, kulturní účast a demokracie,
- úloha knihoven,
- ekologický a digitální přechod odvětví
- kultura, kulturní dědictví a změna klimatu,
- kvalitní architektura,
- a mezinárodní kulturní vztahy (zapojení Ukrajiny).

Program se skládá ze tří částí:

Kultura (podpora projektů mezinárodní spolupráce z oblasti KKO kromě audiovizí), Média (podpora evropské kinematografie a audiovizuálního průmyslu), Mezioborová část (podpora inovativních projektů propojující kulturu, umění a technologie a podpora zpravodajských médií a mediální výchovy).

Současné programové období 2021—2027 má celkový rozpočet 2,44 mld. € (58 % MEDIA, 33 % Kultura, 9 % Mezioborová část)

Program se provádí prostřednictvím ročních pracovních programů, které obsahují údaje o výši částky přidělené každé akci. Komise přijímá roční pracovní programy prostřednictvím prováděcích aktů.

Kreativní Evropa přispívá k dosažení klíčových priorit Evropské komise, jako je ekologická udržitelnost, inkluze a rovnost pohlaví. Všechny podpořené projekty musí tyto principy zohledňovat ve svých aktivitách. Evropská komise a agentura EACEA vydala publikaci [Creative Europe 2014–2020: Gender Equality, Sustainability and Digitalisation](#), ve které mapuje průřezová témata v Projektech evropské spolupráce podpořených v daném období.

Program MEDIA podporuje organizace v oblasti filmu, televize a nových médií a nabízí financování, vzdělávání a networking pro producenty, herní vývojáře, distributory, sales agenty, organizátory vzdělávacích programů pro audiovizuální profesionály, organizátory festivalů, trhů a dalších aktivit pro audiovizuální profesionály, VOD platformy, organizace působící v oblasti filmové výchovy, provozovatele kin. Výzvy programu jsou velmi úzce zaměřeny a kontinuálně reflektují potřeby daných oblastí.

Program Kultura poskytuje podporu široké škále subjektů: pořadatelům kulturních akcí, nakladatelům, vzdělávacím institucím nebo veřejné správě. Žadatelé mohou být také subjekty z audiovizuální oblasti, pokud jejich projekty nemají čistě audiovizuální obsah. Jedná se tak například o subjekty působící v oblasti výtvarného umění, scénických umění, hudby, literatury, architektury, kulturního dědictví, módy, řemesel.

V mezioborové části je podporována kvalitní žurnalistika, pluralita médií a mediální výchova, inovativní projekty zahrnující digitální technologie a mezioborovou spolupráci v rámci Creative Innovation Lab (CIL). Dále v rámci mezioborové části vypisuje program přípravné výzvy zaměřené na nové trendy nebo tematické výzvy zaměřené na některé z priorit programu.

Kromě tří částí podpory program zahrnuje i množství iniciativ, mezi které patří např. Evropské hlavní město kultury, ceny (kulturní dědictví, architektura, hudba, literatura), Označení Evropské dědictví (EHL), [Nový evropský Bauhaus](#).

Kromě programu Kreativní Evropa podporuje Evropská komise projekty s kulturním rozměrem i v řadě dalších programů primárně zaměřené na jiné oblasti jakými jsou např. vzdělávání (Erasmus) a výzkum (Horizont). Kultura je podporována i prostřednictvím Fondů EU, jejichž programy se připravují na národních úrovních. I zde se jsou v základních parametrech reflektovány výzvy současného stavu kulturních a kreativních odvětví. Jako příklad podpory podnikání v kulturních a kreativních odvětvích je pod číslem 17 Příloha 1 uveden i příklad projektu realizovaný v rámci klastrové iniciativy programu podpory jednotného trhu.

Program Evropské unie na podporu kulturních a kreativních odvětví Kreativní Evropa zahrnuje velké množství témat a snaží se postihnout trendy a měnící se prostředí ovlivňující rozvoj kulturních a kreativních odvětví. Vzhledem k danému rozpočtu však program nemůže zásadně ovlivnit rozvoj a směřování kultury a kreativity v Evropě. Proto je třeba jeho dílčí programy / akce a nastavení jejich cílů a podmínek vnímat spíše jako pilotní/modelové příklady a vzory pro přijímání opatření i na národních úrovních evropských zemí. V minulém programovacím období (2015–2021) se např. velmi osvědčilo a rozšířilo se i na úroveň národních a dalších programů téma práce s publikem. V současném období program hledá cesty, jak ovlivnit a podnítit kulturní a kreativní sektor k zájmu a dodržování pravidel ekologické udržitelnosti, inkluze a rovnosti pohlaví.

Ekologická udržitelnost

Do tématu ekologické udržitelnosti např. spadají i velmi konkrétní podmínky stanovené pro cestování v rámci programu Culture Moves Europe nebo podmínka strategického uvažování o ekologické udržitelnosti v rámci všech projektů evropské spolupráce. Vzhledem k zařazen

možné priority ve výzvách projektů evropské spolupráce vzrůstá i podíl projektů zaměřených na toto téma a v současné době se blíží 20 % podpořených projektů.

Inkluze a posílení demokratických hodnot současné Evropy

Důraz na inkluzi nastolený v rámci priorit výzev programu Kreativní Evropa – Kultura na podporu projektů evropské spolupráce se začíná projevovat v nárůstu projektů zaměřených např. na realizaci kulturních projektů a zapojování místních obyvatel v odloučených a venkovských lokalitách mimo hlavní sídelní centra. I toto zaměření lze vnímat jako důležitý impulz pro udržení demokratických hodnot současné Evropy. K posílení demokracie přispívají i současné programy na podporu kvalitní žurnalistiky a plurality médií a mediální gramotnosti.

Umělecká kariéra

Dalším tématem, které nové programovací období řeší je posílení statusu umělce podporou individuálních umělců v již zmíněném programu [Culture Moves Europe](#) zaměřeného na krátkodobou mezinárodní mobilitu. Na podporu uměleckých kariér je zaměřen i program Evropské platformy a kaskádové programy zaměřených na konkrétní umělecké obory.

Inovativní přístupy

Program Kreativní Evropa podporuje i téma prolínání kultury, kreativity a inovací speciálními výzvami programu [Innovation Labs](#), zaměřeného na podporu organizací z kulturních a kreativních odvětví, včetně audiovizuálního odvětví v oblasti vývoje a testování inovativních digitálních řešení.

Program rovněž i mimo dané mantinely pečlivého plánování dokáže zareagovat na kritické situace. Dokladem je podpora ukrajinského kulturního a kreativního sektoru v rámci speciálních výzev.